

Helsingin seudun kunnan- ja kaupunginjohtajien ehdotus seudun MAL-prosessin kehittämiseksi

20.3.2025

Tausta

MAL-suunnittelu on ollut järkevä työkalu edistää Helsingin seudun kestäväää kasvua ja yhteistyötä. Suunnitteluprosessi ja siihen liittyvä päätöksentekorakenne ovat kuitenkin vuosien saatossa muotoutuneet monimutkaisiksi. Pääkaupunkiseudun kaupunkien antamissa lausunnoissa MAL2023-suunnitelmaan todettiin, että olisi syytä arvioida sitä, miten Helsingin seudulla olisi jatkossa perusteltua tehdä seudullista maankäytön, asuminen ja liikenteen yhteissuunnittelua. Tarve liittyy sekä suunnittelun sisältöön että siihen, millainen organisoituminen ja prosessi palvelisi tarkoitusta parhaiten.

Helsingin seudun kuntien asiasta käymissä keskusteluissa on noussut esiin tarve kirkastaa MAL-suunnitelman ja suunnitteluprosessin roolia, keventää MAL-suunnitteluprosessia, muuttaa suunnitelman ajoitusta ja tehdä siitä nykyistä fokusoidumpi ja lyhyempi. Lisäksi esiin on noussut tarve tehostaa HSL:n ohjausta ja osittain myös selkeyttää suunnitteluprosessiin liittyvää päätöksentekoa.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi ehdotetaan tässä muistiossa esitettäviä konkreettisia muutoksia.

Ehdotus MAL-suunnitteluprosessin ja siihen liittyvän päätöksenteon kehittämiseksi

1. MAL-suunnitelman valmisteluun ja suunnittelutyöhön liittyvät ehdotukset

1A MAL-suunnitelma ja -prosessi

- **Tavoitteet:**
 - MAL - suunnitelman ja suunnitteluprosessin roolia kirkastetaan
 - MAL-suunnitteluprosessista tulee suunnitelman päivitysprosessi
 - Suunnitelmasta tehdään selvästi nykyistä fokusoidumpi ja lyhyempi
- **Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:**
 - **MAL-suunnitelman päivitys** aloitetaan seuraavan kerran vuodenvaihteessa 2025/2026.
 - **Prosessissa keskitytään strategiseen tasoon** ja luodaan visio, mihin suuntaan seutua halutaan kehittää.
 - **Varsinaista MAL-prosessia edeltää kuntien pohdinta MAL-prioriteeteista ja -tavoitteista.** Kunta- ja kaupunkikohtaisia prioriteetteja ja tavoitteita on hyvä sisällyttää kunnan omaan strategiaan, mikäli kunta katsoo tämän tarpeelliseksi.
 - **MAL-prosessi käynnistyy kuntien ja kaupunkien ylimpien johtojen (Helsingin seudun 14 kunnan- ja kaupunginjohtajat) aloitusneuvottelulla**, jossa käydään läpi kunkin kunnan ja kaupungin tavoitteet ja prioriteetit ja pyritään sovittamaan ne yhteen yhteiseksi ehdotukseksi. Kyseessä on MAL-valmistelua suuntaava lähetekeskustelu, jossa sovitaan lähtökohdat ja pääasialliset painotukset ennen varsinaisen suunnitelmatyön ja valmistelun käynnistämistä. Aloituseuuvottelua varten valmistelijat ovat koostaneet yhteen kuntien kootut keskeiset MAL-tavoitteet.
 - **Kunnan- ja kaupunginjohtajien ehdotus MAL-suunnittelun lähtökohdista ja painotuksista käsitellään Helsingin seudun yhteistyökokouksessa (HSYK)**, joka päättää painotusten ohella valmisteluprosessin aikatauluista ja tarvittaessa organisoitumisesta sekä valmisteluun osallistujista.
 - **MAL-suunnitelman pituutta rajataan noin 15 sivuun.** Se sisältää jatkossa vision, keskeisimmät tavoitteet ja toimenpiteet koskien maankäyttöä, asuntotuotantoa ja liikennettä strategisella, seudullisella tasolla.
 - **Raskas puiteohjelma- ja tavoite/mittarivaihe jätetään pois.** Suunnitelman visio, lähtökohdat, tavoitteet ja mittarit valmistellaan voimassa olevan suunnitelman pohjalta ja hyväksytään kun valmistelu käynnistetään.
 - **Liikenteen osalta tarkempi lakisääteinen liikennejärjestelmäsuunnitelma on oma dokumenttinsa** ja MAL-suunnitelman liiteaineistoa.

Edellä mainitut muutokset mahdollistavat MAL-tavoiteasetannan huomioimisen kuntien omassa strategiatyössä ja parantavat näin poliittista ohjausta sekä sitoutumista yhteiseen MAL-suunnitelmaan. Poliittista ohjausta vahvistetaan kytkemällä suunnitelmatyö ja sen lähtökohdat tiiviimin seudun strategioihin.

1B MAL-suunnitelman ja suunnittelun ajoituksen muutos

- **Tavoitteet:**
 - Muutetaan suunnittelun ajoitusta suhteessa vaalikausiin ja kuntien strategiatyöhön
- **Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:**
 - **Suunnitelman ajoitusta muutetaan** siten, että lähtökohtana on edellinen suunnitelma ja sitä päivitetään vain tarvittavilta osin. Valmistelu- ja päätösprosessi lyhenee nykyisestä neljästä vuodesta noin 1,5 vuoteen.
 - Seuraavalla valtuustokaudella **päivitys aloitetaan kuntien MAL-prioriteettien ja -tavoitteiden asettamisella** (syksy 2025) edellä kuvatusti. Edellä mainitun **kunnan- ja kaupunginjohtajien aloitusneuvottelun ja HSYKin linjaamien lähtökohtien ja painopisteiden jälkeen käynnistyy varsinainen suunnitelman laadinta- ja valmistelutyö.**
 - **Suunnitelma laaditaan pääosin vuoden 2026 aikana ja** lähetetään lausunnoille vuoden 2027 alussa siten, että lausunnoilla oleva suunnitelma mahdollistaa osaltaan MAL-asioihin liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden asettamisen vuoden 2027 eduskuntavaaleja ajatellen. Suunnitelma hyväksytään ennen kesää 2027.

Ehdotettavat muutokset vaativat uudenlaista ja yksityiskohtaisempaa otetta kaupunkien ja kuntien valmisteluun MAL-asioden osalta.

1C HSL:n ohjaus suunnittelussa

- **Tavoite:** Tehostetaan HSL:n suunnittelun ohjausta
- **Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:**
 - **Nykyinen laaja MAL-neuvottelukunta muutetaan operatiiviseksi kaupunkien toimialajohdon ryhmäksi.** Ryhmä vastaa MAL-prosessin tehokkaasta johtamisesta, tarvittavista seudullisista keskusteluista ja asioiden esittelystä luottamuselimille sekä myös PKS-kaupunginjohtajien / KUUMA-komission informoinnista ja lähettää suunnitelman Helsingin seudun yhteistyökokoukseen. Ryhmässä ovat Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten teknisen toimialan ylimmät viranhaltijat sekä kolme KUUMA-kuntien edustajaa. Kaupunki/kuntakohtaisesti määritellään muut tarvittavat, prosessiin osallistuvat tahot. Helsingin osalta otetaan huomioon, että valmisteluun seudullisella tasolla osallistuu kaupunkiympäristön toimialan ohella kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto sekä KUUMA-seudun osalta KUUMA-seutu liikelaitos.
 - **Edellä mainittu operatiivinen toimialajohdon ryhmä ohjaa ja ohjeistaa suunnittelua** ja huolehtii maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän tarkoituksenmukaisesta yhteensovittamisesta suunnitelmassa. Se varmistaa, että suunnitelman sisältö on sellainen, että johtavat viranhaltijat voivat esittää sen hyväksymistä omille luottamuselimilleen.
 - **Liikennejärjestelmätyötä käsittelevä HLJ-toimikunta jatkaa toimintaansa ja ohjaa lakisääteisen liikennejärjestelmätyön laadintaa** sekä muita nykyisin käsitellyssä olevia asioita. Valtion toimijat ovat jatkossakin edustettuina HLJ-toimikunnassa, koska valtio rahoittaa suurimman osan MAL-työn selvityksistä. Liikennejärjestelmäsuunnitelma on EU:n vaatima SUMP-suunnitelma (sustainable urban mobility plan).

HSL:n hallitus hyväksyy liikennejärjestelmäsuunnitelman. Myös HSL-kuntayhtymään kuulumattomat kunnat hyväksyvät LJS/HLJ-suunnitelman.

2. MAL-suunnitelman päätöksentekoon liittyvät ehdotukset

- **Tavoite:** Selkeyttää päätöksentekoa
- **Ehdotetaan seuraavia muutoksia toteutettavaksi:**
 - **Kunnan- ja kaupunginjohtajilla on MAL-prosessin pääomistajuus** ja Helsingin seudun kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunta säilytetään kokoonpanoltaan nykyisenkaltaisena eli siinä on edustus kaikista seudun 14 kunnasta.
 - **Operatiivinen johtovastuu MAL-prosessista on em. toimialajohtajien ryhmällä.**
 - **Suunnittelu tehdään kuntien viranhaltijoista kootun MAL-organisaation** ja HSL:n toimesta.
 - **HLJ-toimikunta säilyy** nykyisellään.
 - **Helsingin seudun yhteistyökokous HSYK on merkittävä seudullinen toimija ja se on jatkossakin MAL-suunnitelmasta linjaava seudun yhteinen päätöksentekokelin. HSYK on jatkossa ainoa toimielin, jossa MAL-suunnitelma seudullisesti käsitellään.** Tämä tarkoittaa, että HSL:n hallitus hyväksyy jatkossa vain suunnitelman liitteenä olevan liikennejärjestelmäsuunnitelman. HSYK:in käsittelyn jälkeen MAL-suunnitelma menee kuntien päätettäväksi, kuten nykyisinkin. Myös MAL-sopimus käsitellään HSYK:issä ennen kuin siitä päätetään kuntien toimielimissä.
- Lisäksi ehdotetaan, että **päätöksentekoa selkeytetään ja yksinkertaistetaan muuttamalla HSYK:in kokoonpanoa¹, tehtäviä ja toimintatapoja seuraavalla tavalla:**
 - HSYKin **kokoonpanoa pienennetään** nykyisestä siten, että siinä on jatkossa 1 edustaja/kunta, yhteensä 14 jäsentä. Poliittisen edustavuuden turvaamiseksi nimetään 3 lisäjäsentä, joista 2 tulee pääkaupunkiseudun kaupungeista ja 1 KUUMA-kunnista. Varsinaisille jäsenille ja lisäjäsenille nimetään myös henkilökohtaiset varajäsenet.
 - **HSYKin tehtävät rajataan** koskemaan MAL-asioiden käsittelyä sekä seudullista edunvalvontaa (vrt. nykymalli ja -sopimus, jossa HSYKin tehtäviin kuuluu myös mahdollinen palveluyhteistyö).
 - **Kumppanuuskunta-jäsenyyksistä luovutaan**
 - Asiat HSYKille valmistelee seudun kuntien kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunta kuten nykyisinkin. Kunnan- ja kaupunginjohtajien neuvottelukunnalla on sihteeristö, kuten nykyisinkin.
 - HSYK:in päätöksenteossa **pyritään** yksimielisyyteen

¹ Nykyisessä HSYK:issä on yhteistyösopimuksen mukaan 34 asemavaltuutuksella valittua jäsentä kustakin kunnasta (jäsenkunnat ja kumppanuuskunnat) ja näiden ohella 4-6 lisäjäsentä, joista 2-4 edustaa pääkaupunkiseudun kaupungeja ja 2 Kuuma-kuntia.

